

TETŘÍVČÍ TOKANIŠTĚ VE VZPOMÍNKÁCH

Václav Procházka, AOPK ČR, Správa CHKO Slavkovský les a krajské středisko Karlovy Vary

Když jsem nastoupil začátkem dubna roku 1976 na Správu CHKO Slavkovský les, moje první zážitky ornitologického charakteru byly časně ranní vycházky a posezení v tetřívčích „boudách“ s pozorováním tetřívčího toku na tehdy mnoha tokaništích. Býval to opravdový zážitek! Mezi roky 1976–1982 bylo na jednotlivých tokaništích i několik desítek tokajících tetřívčích kohoutků, mnohdy sedících i na drátech elektrického vedení velmi vysokého napětí (Čistá), a přítomných slepiček, které byly nenápadně a skrytě usazeny na zemi nebo zahřádané na stromech. Pokud si dobře vzpomínám, tak stabilní a trvale obsazovaná tokaniště byla v prostorech Čisté, Křížků a v okolí Pramenů v místech zvaných: Tanková cesta (mezi Prameny a Pluhovým borem), Letiště (mezi Prameny a Vlčkem) a V Rohu (vpravo od silnice Prameny – Mariánské Lázně). Nelze zapomenout ani na „sluneční toky“ několika tetřívků v nynější NPP Upolínská louka a pod Křížky na Vřesovci. Další obsazená tokaniště se nacházela v současné PR Mokřady pod Vlčkem i v okolí Rájova, Sítin, Nové Vsi, ale i Smrkovce, Rovné a Žitné. Obdobně živá tokaniště měl v té době obeznána dlouholetý strážce CHKO Slavkovský les a pravověrný myslivec Otto Štěpánek. Mezi nejvýznamnější, jím sledované plochy na Tepelsku, patřila tokaniště u Horního Poutnova, Číhané, Tisové, Jankovic, Rankovic, Mrázova a Otročina.

Na jeden z mnoha zážitků s tetřívky si zvlášť dobře pamatuji. V půl čtvrté ráno byl v Mariánských Lázních poprašek nového sněhu, ale

když jsme přijeli na Čistou, byla tam dubnová vánice a 20 cm nového sněhu, a na tokaništích klid. Nějakou dobu jsme rozvažovali, zda má vůbec cenu sednout do některé z připravených pozorovacích bud. Nicméně jsme překonali rozčarování z nepřízně počasí a zasedli. Po šesté hodině se vyčáslilo, přestalo sněžit a ze sněhu se objevily zatím pouze siluety tetřívčích kohoutků a několik dalších kohoutků přiletlo na tokaniště. Hlasově se nenápadně projevovaly i přítomné slepičky. Se svítáním se rozběhl nádherný a hlasitý tok, včetně markýrovaných soubojů přítomných kohoutků. Pouze na chvíli přerušila tok skupina černé zvěře, která přecházela v blízkosti tokaniště. V boudě jsme i přes citelný chlad vydrželi do 8 hodin, kdy tok pomalu ustával a tetřívci odlétali nebo se věnovali vyzobávání osení, skrytého pod vrstvou sněhu. Příčinou náhlého konce toku mohl být i moták pilich, který tetřívky znepokojoval svými přelety nad tokaništěm, možná i v dáli na poli myšující liška. Opatrně jsme opustili pozorovací boudu a vraceli se k autu. Po příjezdu na Správu CHKO do Mariánských Lázní, nám hodně chutnal horký čaj, vylepšený trochou rumu, a v teple jsme znovu a znovu probírali zážitky tohoto nevšedního rána.

Tetřívčí tokaniště ve Slavkovském lese byla tehdy tak vyhlášená, že na tok a fotografování opakovaně přijížděli i kolegové z Ornitologische Fachgruppe aus Merssenburg z tehdejší NDR, a stejně tak i kolegové z jiných Správ CHKO a řady dalších pracovišť ochrany přírody v ČR.

Po roce 1983 nastal radikální pokles stavů tetřívků. Historická tokaniště postupně „vyhasínala“ a tento trend nezastavily ani snahy Správy CHKO Slavkovský les a myslivců o záchranu zdejší tetřívčí populace zřízením oblasti chovu tetřívka obecného. Ani eliminace negativních zemědělských „zúrodnovacích“ opatření a realizace podpůrných programů, jako byla revitalizace biotopů, zřízení přechodně chráněné plochy u židovského hřbitova u Poutnova nebo reintrodukce tetřívků v prostoru Čisté, nevedla ke stabilizaci a posílení stavů tetřívčí zvěře.

V současné době v centrální části Slavkovského lesa zůstal zachován pouze nepatrný fragment tetřívčí populace, který ale neskytá záruku dalšího přežití tohoto kriticky ohroženého ptačího druhu ve Slavkovském lese. Nicméně příroda je mocná, vše v ní má v běhu času svoje zákonitosti. A tak věřme, že tetřívci snad přežijí pro ně nepříznivou tři desítky let trvající periodu a naši potomci opět uvidí oživlá tokaniště a uslyší sloky milostného toku tetřívčích kohoutků znějící ráno z tokanišť.

Zážitky z pozorování tetřívčích toků za časných rán prožitá v pozorovacích boudách by asi vydala na útlou knihu. Škoda, že jsme s kolegy – pamětníky tak neučinili. Příhod i fotografií je dostatek, ale paměť a nadšení nějak slábnou. ■

Poznámka redakce:

V roce 1975 bylo na tokaništích ve Slavkovském lese napočítáno 60 kohoutů. V roce 1991 zde tokalo ještě 24 kohoutů na 6 tokaništích, z nichž nejpočetnější byla u Poutnova (7 kohoutů), u Sítin (6 kohoutů) a u Čisté (4 kohoutci), další tokaniště byla u Rájova, Pramenů Křížků. Lov byl prováděn podle oficiálních zpráv pouze do roku 1971, resp. 1976, v okrajových částech Slavkovského lesa ještě v roce 1980. Podrobněji viz Arnika č. 33 z roku 1993.

- ◀ *Sledování a záchraně tetřívka byla věnována velká pozornost především na začátku 90. let. Na snímku Václav Procházka, rok 1980.
Foto Svatopluk Šedivý.*